

SÁMEDIGGI

**Kulturminneregistrering i Dieváidvuovddi
álbmotmeahcci - Øvre Dividalen Nasjonalpark,
Målselv kommune, 2023.**

Rávdojávri, Rávdojohka og Julosjohka

Ávjavárgeaidnu 50
9730 Karasjok/Karášjohka
Telefon +47 78 47 40 00
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no

Sámediggi 2024

Foto: Alle foto © Stine Barlindhaug, Sámediggi, der annet ikke er oppgitt.

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	3
2	OMRÅDET OG KULTURHISTORISK KONTEKST	3
3	KILDER OG FELTARBEID	8
4	REGISTRERTE KULTURMINNER	9
	4.1 Rávdojávri.....	10
	4.2 Rávdojohka.....	14
	4.3 Julosvággi.....	17
5	AVSLUTNING	20

1 Innledning

Sametinget har på oppdrag fra Nasjonalparkstyret for Dieváidvuovddi álbmotmeahcci - Øvre Dividalen nasjonalpark registrert kulturminner i nasjonalparken siden 2021. I denne rapporten omtales befindingene fra 2023 hvor området Rávdojávri, Rávdojohka og deler av Julosvággi ble befart. De forgående årene har området Gárasjávri-Jierttáluoppal (2021) og området rundt Vuomajávri og deler av Ánjavuopmi (2022) blitt undersøkt.

Sametinget setter stor pris på Nasjonalparkstyrets fokus på å øke kunnskapen- og bevisstheten knyttet til at området har en lang samisk kulturhistorie. Kulturminner er i dag integrert som en del av formålet med vernet i nasjonalparken.

Historiske kilder forteller om en lang samisk bruk- og bosettingshistorie. Her kan nevnes eldre skattelister, major Peter Schnitlers grenseeksaminasjonsprotokoller fra midten av 1700-tallet, rapporter fra skogforvaltere fra tidlig 1900-t (særlig Ruden 1911), reinbeitekonvensjonen av 1913, samt intervjuundersøkelser gjort i forbindelse med etableringen av nasjonalparken på midten av 1970-t (feltrapporter av Kalstad 1973). Det er følgelig mange både kjente og ukjente kulturminner i området. Imidlertid var nesten ingen kulturminner kartfestet og dokumentert i felt før 2021.

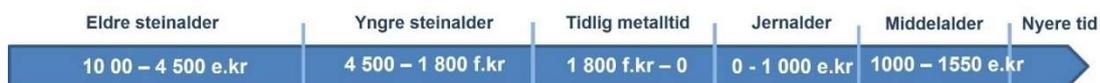
Feltarbeidet i 2023 ble som i 2022, koordinert med nasjonalparkstyrets årlige søppelaksjon. Ungdomsskoleelever fra to skoler i Målselv og en skole i Karesuando samt ansatte fra fjelltjenesten samlet søppel rundt Rávdojávri. Elevene fikk i tillegg til læring om søppel og generell oppførsel i naturen også innføring i kulturminnetyper, kulturhistorie og mulighet til å bli kjent med samiske kulturminner som er typisk for området.

2 Området og kulturhistorisk kontekst

Dieváidvuovddi álbmotmeahcci/Øvre Dividalen nasjonalpark omfatter øvre del av den store brede skogsdalen som bærer nasjonalparkens navn samt flere skogkledde sidedaler, blant annet Ánjavuopmi/Anjavassdalen, Skáktárgorsa/Skaktardalen og Hávgavuopmi. I tillegg inngår store fjellområder med en rekke fjelltopper på over 1000 meter, blant annet Skáktárnjunni/Storfjellet, Jerta, Stuorra Nanná, Dáččabákti/Bumannsberget, Vanasvárri, Hárvessoaivi, Gaibagaisi og Njunis. Mellom fjellene ligger større og mindre høyfjellsdaler og en rekke vann og vassdrag, blant annet Rostjávri, Hárvesjávri, Čievččasjávri, Jiertáluoppal, Rávdojávri og Hávgajávri, Ánjajávri og Vuomajávri. Områdene er varierte og tilbyr et bredt utvalg av ressurser for samene som har holdt til her og brukt områdene.

Dieváidvuovddi álbmotmeahcci/Øvre Dividalen nasjonalpark og tilgrensende områder har vært brukt som bosettings- og ressursområde for mennesker siden eldre steinalder. De eldste sporene etter mennesker i dette området er rundt 7000 år gamle. Funnene er fra Vuoli Rostojávri/Lille Rostavann og Devdjesjávri/Dødesvatnet som ligger like utenfor nasjonalparkgrensa (Sommerseth 2009, Blankholm upubl). Funnene viser hvor tidlig mennesker tok i bruk dette

området. Fra perioden yngre steinalder (4000 – 1800 f.kr) skjer ei betydelig økning i bosetningsspor i Indre Troms. En rekke steinredskaper og boplasser finnes fra denne perioden. Fangstanlegg for villrein i form av store systemer med fangstgroper og skyteskjul viser at fangst på villrein har vært viktig gjennom hele forhistorien. Dateringer av fangstgroper fra indre Troms og andre steder viser at slike fangstanlegg har vært i bruk helt fra yngre steinalder og framover. Hovedtyngden av sporene etter villreinfangsten stammer fra de to siste årtusener. Gjennom jernalderen og inn i middelalderen foregår det en markant intensivering av villreinfangsten med behov for økende grad av kollektiv organisering. Dette må sees i sammenheng med handelsforbindelser til Europa og økt etterspørsel etter skinnvarer. (Hansen og Olsen 2004) I Dieváidvuovdi/Dividalen er det blant annet fangstgropsystemer på både nord og sørsiden av Devddesjávri/Dødesvatnet, de to anleggene har til sammen 56 groper (Sommerseth 2009). Det er lite materiale i slike groper som gir sikker datering til tidspunkt for bruksfase. Det er likevel gjort en del undersøkelser og de fleste fangstanleggene dateres innafor tidsperiodene jernalder-middelalder (Klaussen 2008) I sørenden av Dieváidvuovddi/Dividalen og ved Álddesjávri/Altevatnet har det vært gjort flere arkeologiske registreringer og utgravninger og det er dokumentert kontinuerlig bruk og bosetning fra steinalderen, gjennom tidlig metalltid, jernalderen, middelalderen og fram til i dag (blant annet Helskog 1970, Klaussen 2008, Wickler 2008, Blankholm 2011).

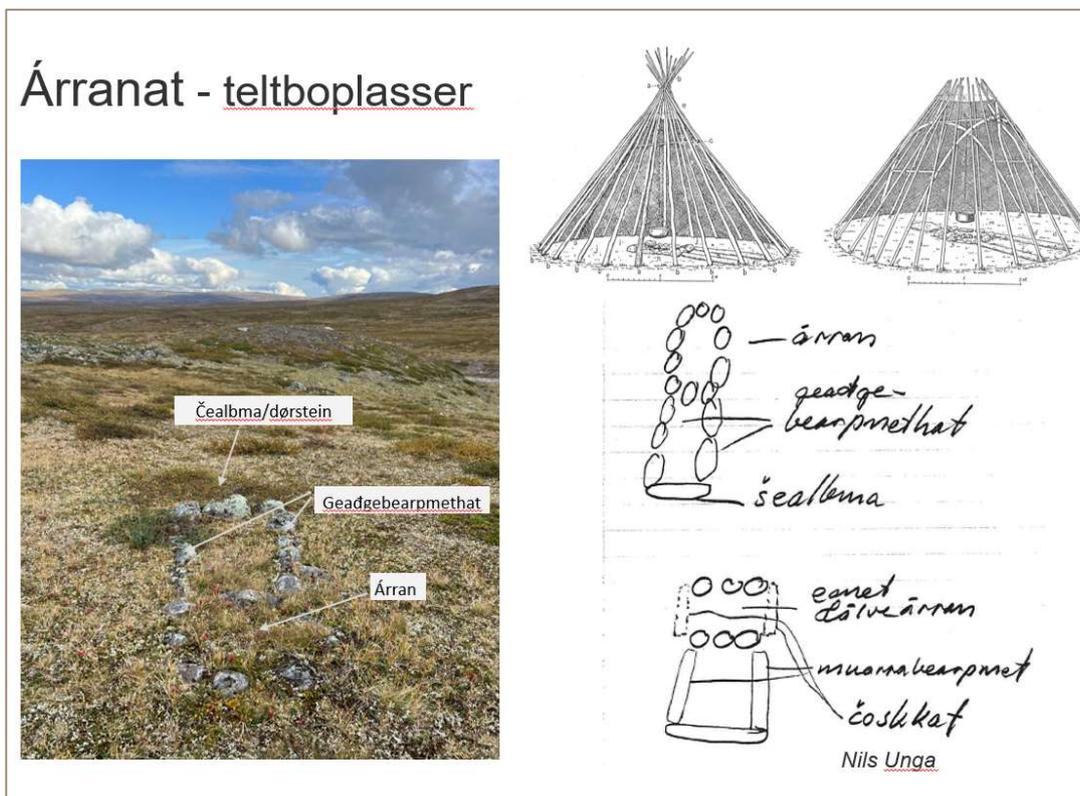
Figur 1. Oversikt over forhistoriske perioder i Nord-Norge.

De senere årene er et økende antall kulturminner funnet som følge av ulike forsknings- og registreringsprosjekter. For arkeologene er dette ikke overraskende, men svært gledelig at vi får mer kunnskap om kulturhistorien i området. I Indre Troms og Dieváidvuovdi/Dividalen er det fortsatt langt flere kulturminner enn de som vi i dag kjenner til, og i relasjon til størrelsen på arealene er det lite som er undersøkt. Lokaliseringen til- og antallet kulturminner vi kjenner, gjenspeiler snarere hvilke områder som har blitt valgt ut for undersøkelser. Etter hvert som forsknings- og dokumentasjonsaktiviteten øker og undersøkelsesmetodikken utvikles, vil bildet bli mer representativt. Nyere arkeologisk forskning har avdekket kulturminner knyttet til samiske fangstsamfunns bruk av området forut for tamreindriften. Blankholm (2008) gjorde en mindre undersøkelse ved Store Rosta og påviste boplasser som trolig er fra rundt 2000 f.kr. Det har vært gjort undersøkelser i områdene ved Guomojávrrit nær sørgrensa til nasjonalparken, hvor en rekke samiske boplasser som dateres til vikingtiden (850-1050 e.kr.) er dokumentert (pers. med. Asgeir Svestad, UIT). Fangstfolket som levde i områdene som i dag tilhører Saarivuoma og Lainiovuoma samebyer, tilhørte den gang jakt- og fangstsiidaen Ruonala.

I Devddesvuopmi ble to hustuffer arkeologisk undersøkt i 2004. Det viste seg at de var av typen stallotuft som dateres til vikingtiden (800-1050 e.kr). Hustuftene knyttes til samiske fangstfolk og de ligger strategisk til for villreinjakt og pelsdyrfangst (Sommerseth 2009). Det er også funnet flere jaktpiler og våpen i indre Troms fra jernaldere og middelalderen. I Isdalen like nord for Dieváidvuovdi

álbmotmeahcci/Dividalen Nasjonalpark, er det funnet en dobbelegget pil som er brukt til villreinfangst som dateres til vikingtid.

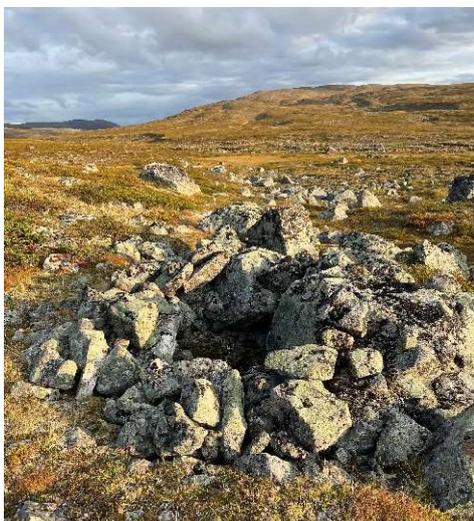
En av de vanligste kulturminnetypene i området er árran (samisk teltboplass). Árran er ildstedet som har ligget inni lávvu eller goahti (store familietelt), også ildstedet inni gammen kalles árran. Dateringer har vist at árran i lávvu har stor tidsdybde og viser at samenes bruk av lavvu og goahti som bolig har lange røtter. I Dieváidvuovdi/Dividalen er det datert árran helt tilbake til jernalderen, nærmere bestemt merovingertid (570-800 e.kr). Fra påfølgende periode, vikingtid (800-1050) kjenner vi også flere árran i Dieváidvuovdi/Dividalen. Dateringene er kommet som følge av to forskningsprosjekter fra hver sin ende av Dieváidvuovdi/Dividalen, nedre del ved Devddesvuopmi og øvre del ved Guomojávrrit (Sommerseth 2009, Svestad in press) Det må påregnes at det i nasjonalparken finnes store ansamlinger med árran etter større sommerboplasser som har vært i bruk over lengre tidsperioder. I tillegg vil det finnes det en rekke enkeltliggende árran som representerer gjeter- og vokterboplasser for kortere opphold i forbindelse med flytting mellom årstidsbeitene.

Figur 2. Árran er spor etter teltboplasser med ildsted i sentrum og ofte også og spor etter deler av den øvrige rominndelingen av teltet. Fotoet til venstre er et árran som ligger på en høyde mellom Derábákti og Beassetjávri.

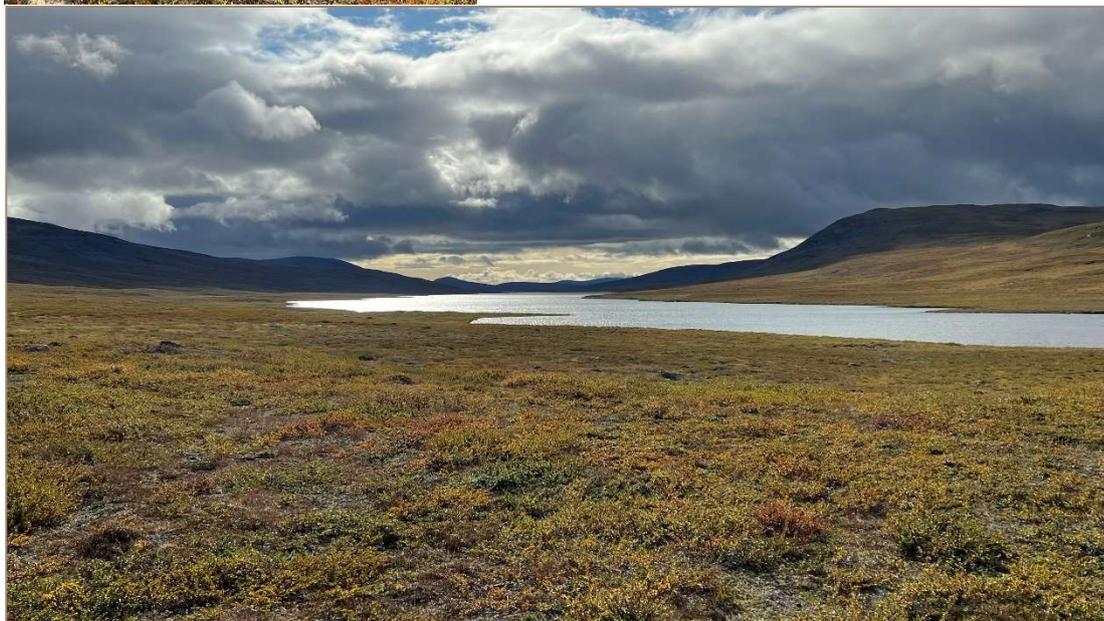
Árran som er sporene vi finner etter reindriftsamenes teltboplasser er oftest ikke steiner i en enkelt sirkel, slik som dagens lavvoplasser etter rypejegere og fiskere ser ut. Sporene i marka etter reindriftsamenes teltboplasser er steinene som har vært brukt til å ramme inn ildstedet (árran) og de to «armene» av stein (geadgebearpmethat) som strekker seg fra ildstedet mot lavvodøra. På tegningen ovenfor ser man den tradisjonelle inndelingen av lávvu og bealjegoahti (store familietelt). Det er denne inndelingen av gulvflaten i teltet vi finner.

Tegningene nede til høyre i figur 2 viser de to vanligste variantene av árran vi finner. Den øverste av de to tegningene viser et árran hvor alt er av stein og bevart i sin helhet. Her finner vi også ofte steinen som kalles šealbma, steinen som lávvudøra stopper mot. Nederste tegning er árran som i dag kun framstår med to parallelle rekker av stein, oftest 3 steiner på hver side. De øvrige delene har da gjerne vært vedkubber(čuoskat) og trestokker (muorrabearpmet) og er borte i dag.

Lagringsgroper og skyteskjul er også vanlige kulturminnetyper. Skyteskjulene er fra tiden før tamreindriften ble dominerende, mens lagringsgropene har vært benyttet til alle tider. Kulturminner etter tamreindriften de siste hundreårene, slik som árran, gammetufter, samlingsgjerder, lagringsgroper, spor i furu etter høsting av bark er tallrik.

Figur 3. Lagringsgroper bygd i ur er et av de vanligste kulturminnetypene.

Figur 4. Rávdojávri.

Foto Otto Andreassen

Vi har i 2023 i hovedsak arbeidet langs Rávdovassdraget som er en del av et større vassdrag som strekker seg gjennom et høyfjellsdalføre fra Sverige med de to store

vannene Bajit- og Vuolit Čuolmmajávri videre inn i Norge. På norsk side fortsetter vassdraget i nordvestlig retning med Rávdojávri deretter Rávdojohka som bukker seg gjennom et flatt og bredt dalføre før den renner ned Skáktárgorsa/Skaktardalen og ut i Dieváideatnu/Divielva.

Hele området ligger i et viddepreget landskap ovenfor skoggrensa. Området preges av lynnmark og vegetasjonsløse morenerygger. Større områder med vie- og dvergbjørkkraut finnes også, særlig nært vassdraget og i myrpartier. I tillegg ble utvalgte områder langs Julosjohka befart. Dette dalføret ligger delvis nedenfor skoggrensa hvor det først kommer innslag av bjørkeskog og etter hvert, som en kommer nærmere Divielva møter en også furuskogen. Rávdovassdraget har vært et viktig trekkområde til alle tider, både for villreinen, og senere for reindriftsamene når, de flyttet med flokken mellom sommer og vinterbeitene. Dalføret er fortsatt viktig for reindriftsamene når rein flyttes mellom årstidsbeitene.

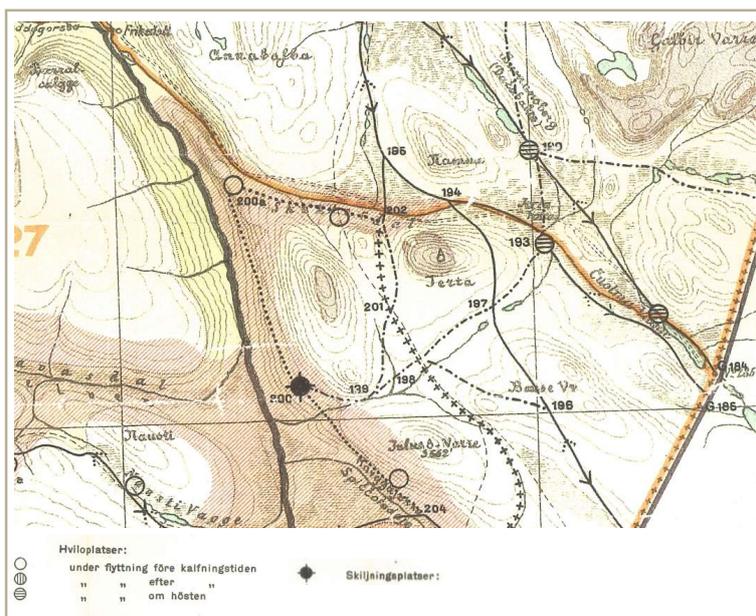

Figur 5. Landskapet langs Rávdojohka er viddepreget med krattvegetasjon langs elva. I bakgrunnen til venstre er Jerta og til høyre Stuora Nanná.

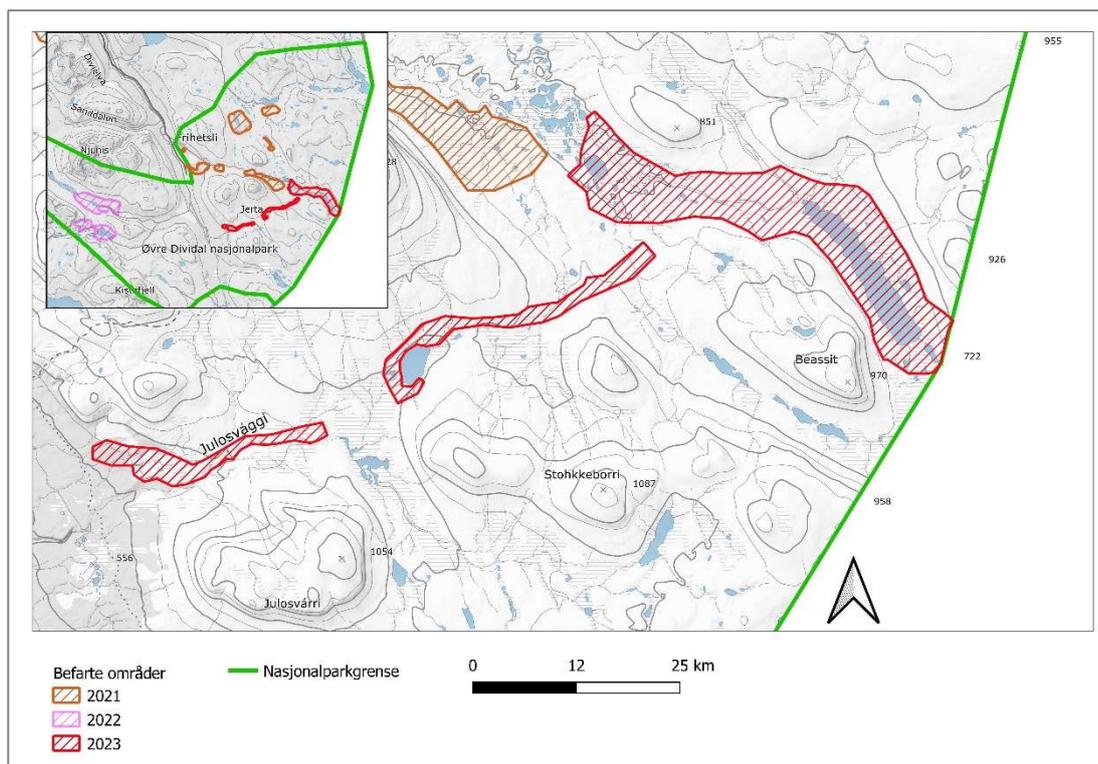
3 Kilder og feltarbeid

Som beskrevet er det et økende tilfang av kunnskap som belyser kulturhistorien i området. Kildene er et verdifullt grunnlag når nye registreringer planlegges. Den samiske bruken av området ble, i forbindelse med etableringa av Dieváidvuovddi álbmotmeahcci-Øvre Dividalen nasjonalpark, undersøkt og det ble gjort intervjuer i regi av Samisk-etnografisk avdeling på Norges Arktiske Universitetsmuseum v/Johan A. Kalstad. I intervjuene ble det blant annet spurt etter kunnskap om spor i terrenget knytta til eldre boplasser og bruk. Dette materialet er ikke publisert, men er arkivert på Norges Arktiske Universitetsmuseum, i form av feltrapporter og transkriberte intervjuer. Materialet representerer i dag gode kilder som forteller hvor man kan forvente å finne arkeologiske kulturminner knytta til tamreindriften. Lokalhistoriker og tidligere skogbrukssjef Hans Prestbakmo har gjennom bøker, rapporter og foredrag formidlet reindriftsamenes historie i indre Troms.

Ivar Ruden som var skogforvalter på begynnelsen av 1900-tallet, skrev i 1911 en grundig rapport om «den skade som de svenske flyttlapper og ren har voldt paa skogen i Tromsø amt». I sin rapport skriver han ofte om hvordan reindriftsamene har "brukt opp og ødelagt skogen" og hvor de har hatt sine boplasser. Hans rapport er derfor i dag en god kilde for arkeologer, som søker etter de samme boplassene. Også etnografen Ernst Manker har skrevet om bosetning og samisk kulturhistorie i disse områdene (E. Manker 1953 og 1957). I de ulike kildene finnes omtaler og beskrivelser av eldre boplasser og hvor det kan finnes kulturminner. Kulturminner og kulturmiljøer er likevel i liten- eller ingen grad stedfestet på kart eller lagt inn i den offisielle kulturminnedatabasen. Kart som er laget i forbindelse med Reinbeitekonvensjonen i 1913 viser i grove trekk reindriftsamiske boplasser og flytteveier og er en god kilde som benyttes i forkant av kulturminnebefaringer.

I august og september 2023 ble et utvalg områder ved Rávdovassdraget befart. Befaringene strakk seg over 6 dager og ble utført av Stine Barlindhaug (Sámediggi).

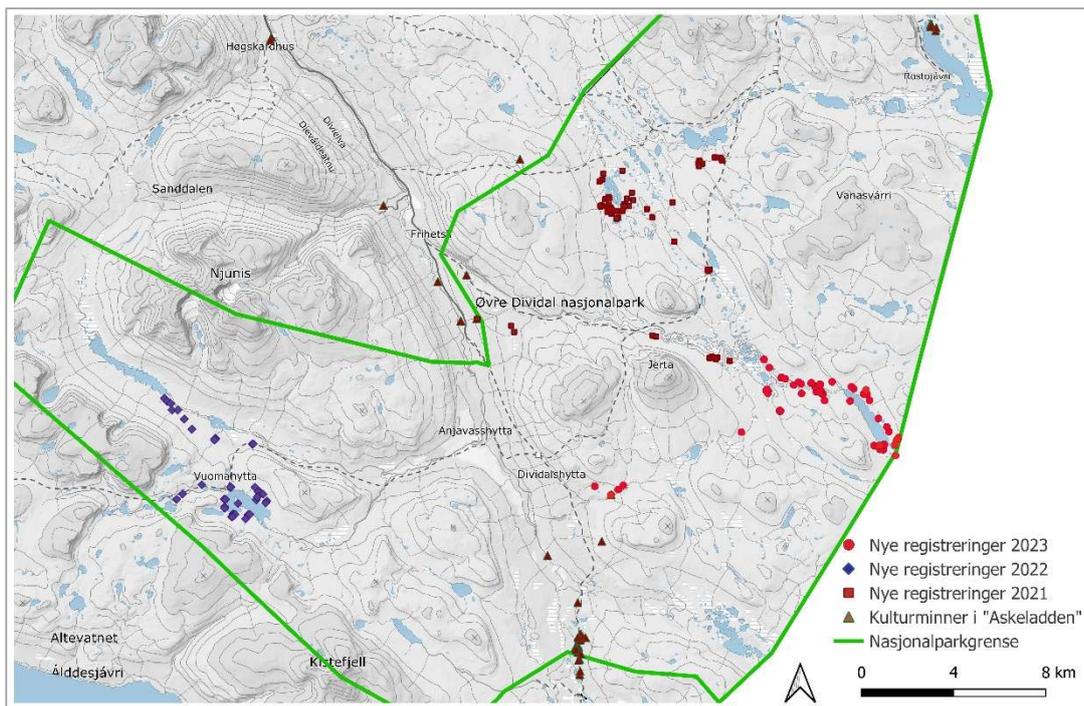
Figur 7. Befarte områder sommer 2023. På det lille kartet oppe til venstre er også befarte områder i 2021 og 2022 avmerket.

Denne sesongen ble følgende områder undersøkt; Områder rundt Rávdójávri, områder langs deler av Rávdójohka og utvalgte områder i Julosvággi (se kart nedenfor). Valg av områder for befaring er basert på de nevnte kildene og arkeologiske vurderinger. Utvalget utgjør ikke alle områdene hvor det er kilder og beskrivelser av boplasser, fangstinnretninger og bruk, men er et utvalg basert på gitte tids- og ressursrammer.

4 Registrerte kulturminner

Det ble registrert automatisk fredete samiske kulturminner i alle områdene som ble befart. På kartet nedenfor (figur 8) er kulturminnene som er blitt registrert i de tre sesongene 2021-2023 avmerket. Det dreier seg utelukkende om samiske kulturminner knytta til tamreindriften samt eldre kulturminner fra tiden før for tamreindriften da jakt og fangst dominerte. Samene var tilnærmet enerådende i området de tre siste årtusenene fram til slutten av 1700-tallet, slik at også de eldre kulturminnene må ansees som samiske eller tilhørende ei jakt og fangstbefolkning som etter hvert kjennetegnes med samisk etnisitet. Villreinen og tamreinen har samme beitebehov og trekkatferd og dermed har villreinfangst og tamreindrift foregått i sammenfallende områder. Vi finner derfor kulturminner som tilhører både fangstsamfunn og reindriftssamfunn, om hverandre.

I områdene som ble undersøkt i 2023 er det, i både historiske kart og skriftlige kilder, vist til bosettinger og oppholdssteder av kortere varighet i forbindelse med reinflytting. På kartene fra Reinbeitikonvensjonen av 1913 er det tegnet inn høstflyttevei langs denne delen av Rávdovassdraget med mindre bo-/hvileplasser for kortere opphold underveis. Dette stemte bra med resultatene fra befaringen. Det ble funnet jevnt med kulturminner uten at det ble dokumentert spor etter mer permanente bosettinger i form av eksempelvis større sommerboplasser.

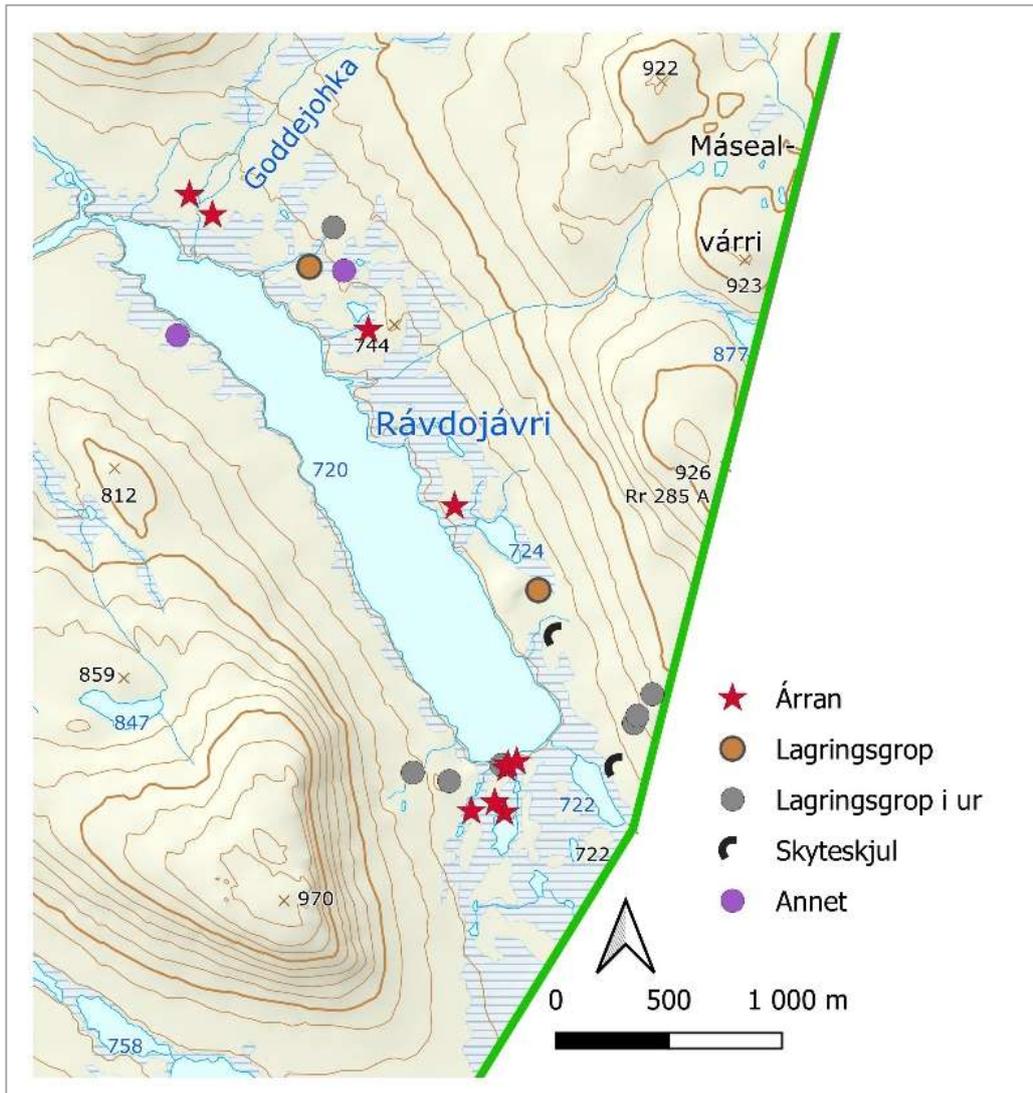

Figur 8. Oversiktskart over nasjonalparken med kulturminnene som er dokumentert i perioden 2021-2023. I tillegg til de som var kjent fra tidligere og lagt inn i Askeladden.

4.1 Rávdøjávri

Rávdøjávri ligger like innafor grensa til Norge mellom fjellet Beassit på sørvestsiden og Másealvárr på nordøstsiden. Nederst mot vannet slaker terrenget ut og skrånar svakt mot vannet. Rundt vannet dominerer store myrområder og en raskt tilvoksende krattvegetasjon. Det finnes også tørre morenerygger, særlig på vannets sørside og langs nordøstsiden av vannet. Det er primært på de godt drenerte moreneryggene at vi finner kulturminner.

Både i Kalstad's rapporter og i kartene fra Reindriftskommisjonen av 1913 er det opplysninger om reindriftsamiske boplasser tilknyttet vannet. Under feltarbeidet ble det funnet árran på de anviste stedene, men det ble ikke påvist mange, kun til sammen 9 árran. I kildene er bruken av området omtalt som boplasser/hvilesteder benyttet i forbindelse med flytting mot vinterbeitene om høsten. Det er da naturlig at antallet er noe lavere enn om det hadde vært et område for lengre sommeropphold.

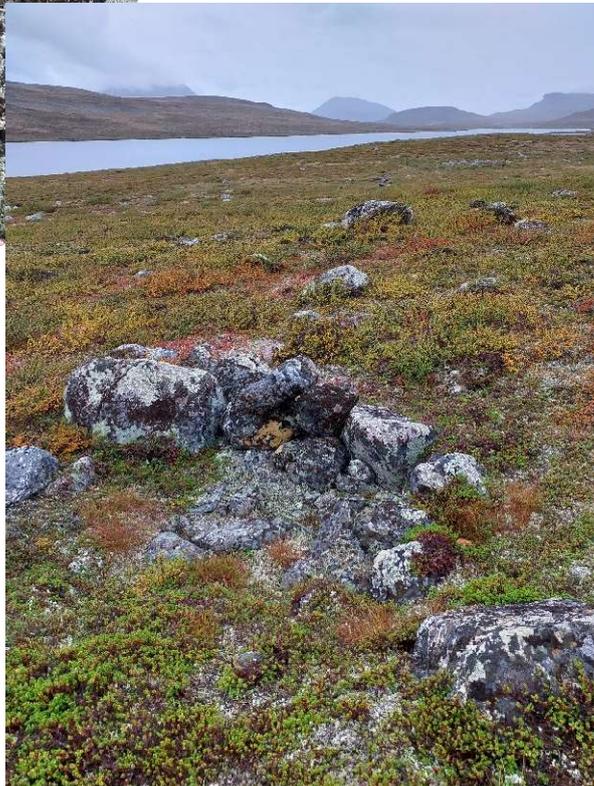
Figur 9. Registrerte kulturminner rundt Rávdojávri.

Andre kulturminner rundt Rávdojávri er lagringsgroper både anlagt i ur og i godt drenerte morenerygger. Lagringsgroperne i ur (6 stk) ligger primært ved vannets sør-ende hvor det er flere naturlige områder med ur. De fleste i dette området framstår som runde groper i ura hvor steiner er lagt opp i en voll rundt. Størrelsen varierer, men ofte ligger de innafor 1-2 m i diameter.

Figur 10. Rund lagringsgrop på sørøstsiden av Rávdojavri.

To čilla/skyteskjul ligger også like sørøst for vannet. Dette vitner om kontinuitet bakover i tid og at det har vært jaktet på villrein som trakk gjennom området.

Figur 11. Čilla/skyteskjul på sørøstsiden av Rávdojávri

To lagringsgroper gravd ned i morenegrusen ligger litt tilbaketrukket ovenfor flatene langs vannets nordøstside. Disse lagringsgroperne er av samme type og har samme plassering som lagringsgroper som ble registrert rundt Vuomajávri i 2022. Gropene er gravd ned i toppen av en morenerygg og framstår med en markert voll rundt nedgravingen. Lagringsgroperne kan minne om fangstgroper av utseende, men de er oftest mindre og grunnere enn fangstgroperne og har store steiner/heller i vollen eller i sentrum som vitner om at der har vært et steinkammer.

Figur 12. Lagringsgrop gravd ned i morenegrus. Store steiner og steinheller ligger synlig rundt toppen av vollen.

To kulturminner har benevnelsen “annet” i kartets tegnforklaring. På vannets sørvestlige side dreier dette seg om ei lav men klart markert røys. Røysa er 3 m i diameter og bygd med flate heller ytterst og ei forhøyet røys i sentrum som er 1 m i diameter og 0,5 m høy. Røysa er tilnærmet helt overgrodd av lyng og gressvegetasjon og vanskelig å få øye på fra avstand.

På vannets nordøst-side påtraff vi ei rektangulær murt steinramme. Steinramma er 3,5m x 1,2m og bare ca to steinrader høy. Halve rektangelet er helt overgrodd og kjennes kun gjennom vegetasjonen om man trækker på konstruksjonen. Flaten inni den forhøyete rammen er også steinbelagt. Det ligger også noe stein utenfor som kan ha rast av. Kulturminnet er godt tilgrodd av lyng og lav.

Som nevnt er det trekklei gjennom området. En sannsynlig tolkning er at dette er en konstruksjon som er brukt til sommerlagring av pulker/sleder. Under vårflytting fra vinterbeite til sommerbeite har det vært vanlig at man på et tidspunkt, når snøsmeltinga gjorde at sledeføret ble dårlig, levnet pulkene og pakket om til kløv før en fortsatte flyttingen.

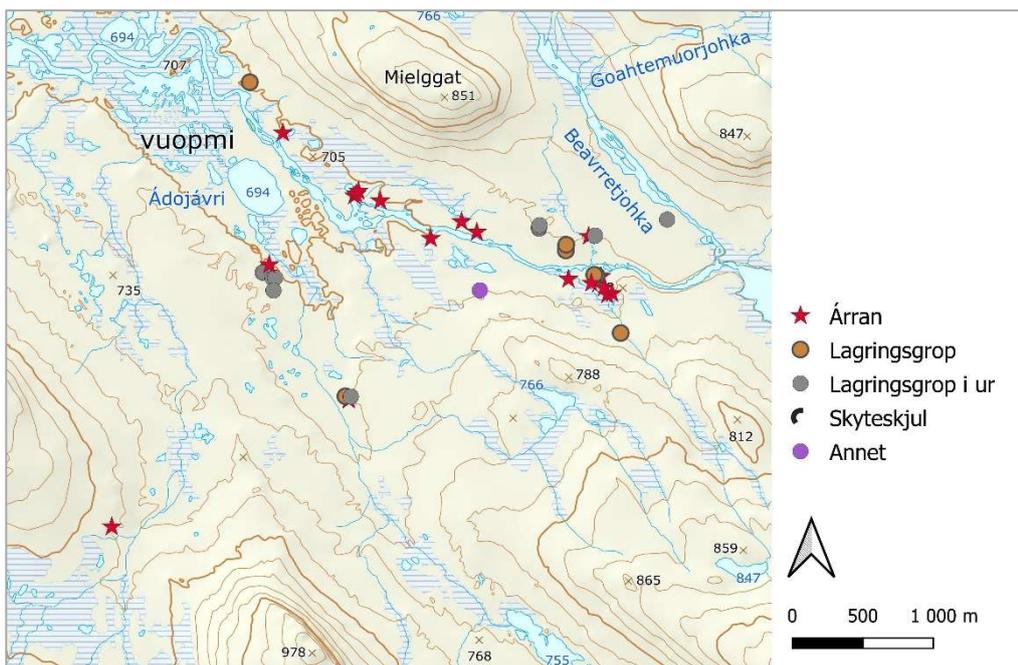

Det var i den forbindelse viktig at pulkene skulle stå tørt og luftig over sommeren til man komme tilbake under høstflyttingen. Tolkningen er diskutert med Per Gustav Idivuoma og Aslat Simma i Lainivuoma sameby og støttes av dem.

Figur 13. Oppmuring for tørr sommerlagring av pulker

4.2 Rávdojohka

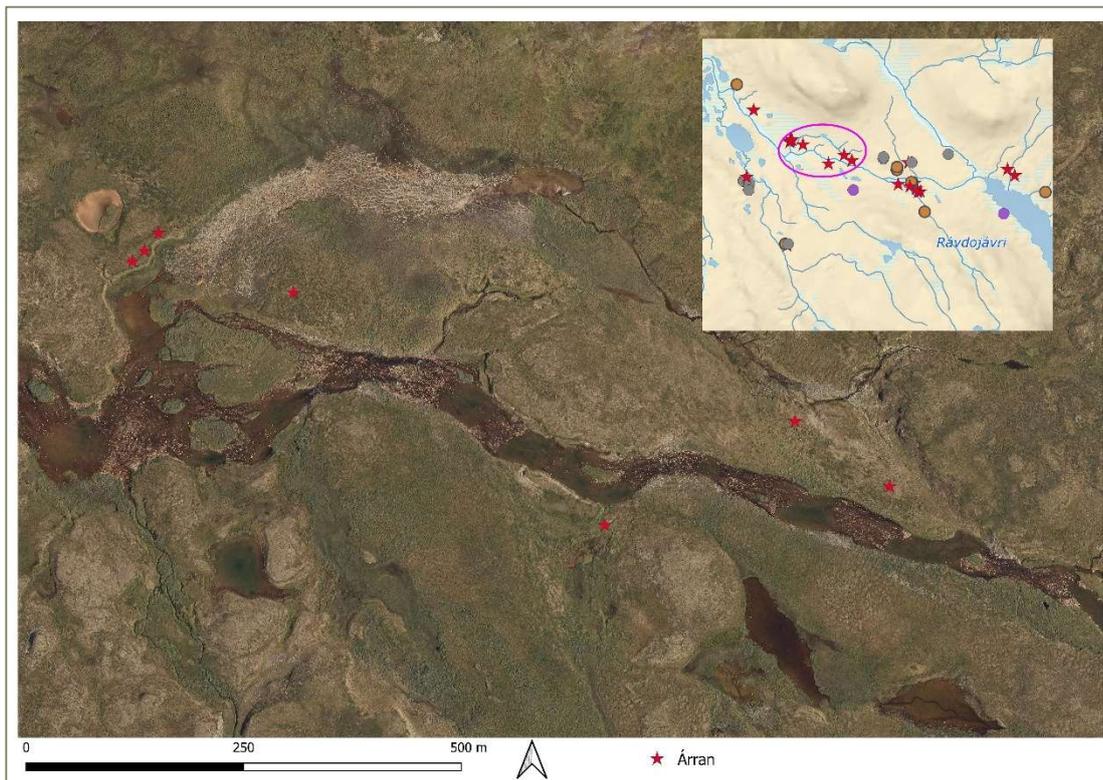
Fra nordenden av Rávdojávri fortsetter Rávdojohka nordvestover gjennom et bredt og flatt dalføre før elva etter hvert går over i brattere terreng ned Skáktarvággi/Skaktardalen. Landskapet langs elva er treløst, med vekslende partier med myr og kratt mens andre partier består av tørre lave morenerygger og partier med ur.

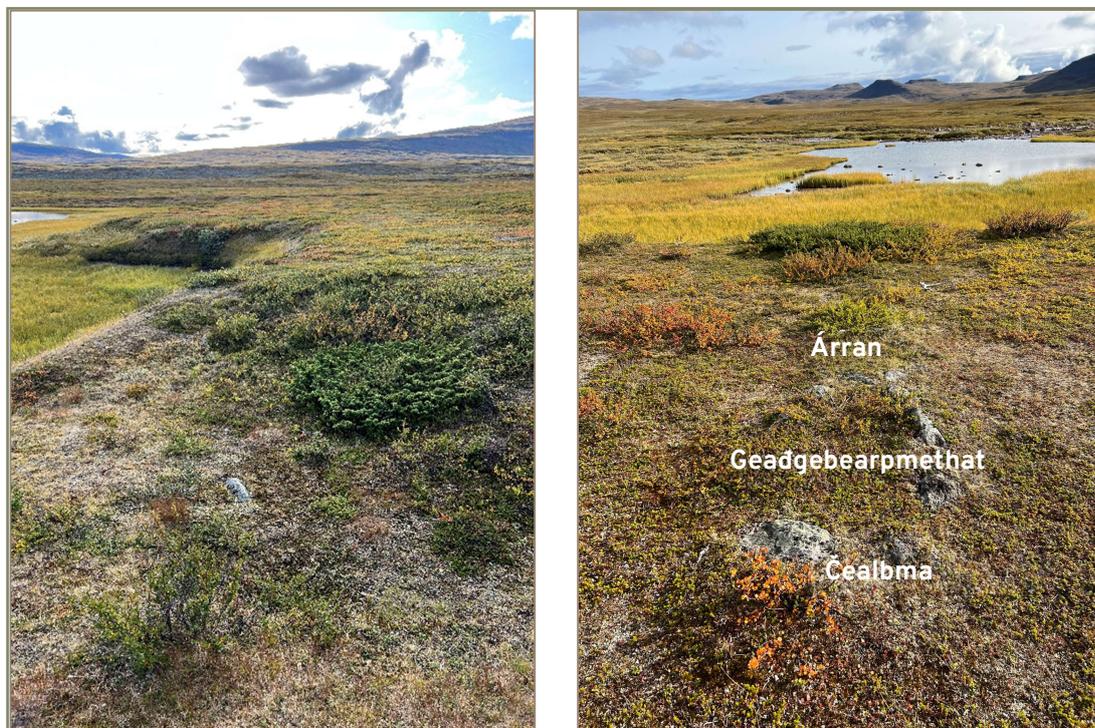
Figur 14. Oversikt over dokumenterte kulturminner langs Rávdojohka.

På denne strekningen av dalføret var det ingen opplysninger om konkrete boplassområder eller kulturminner. Dalføret har til alle tider vært en viktig trekkvei for både vill- og tamrein så her ble likevel påvist jevnt med spor etter mennesker. Det ble dokumentert 18 árran, 12 lagringsgroper i ur og 7 lagringsgroper gravd i morenerygg.

Noen árran ligger enkeltvis, men det er to steder langs elva hvor det er tydelig at det har vært en noe større boplass med flere telt.

Figur 15. Flyfoto som viser en del av Rávdøjohka og lokalisering av árran langs elva.

Figur 16. De tre árran lengst til venstre i flyfotoet på fig. 12 ligger fremst på terrassekanten som er på fotoet til venstre. Til høyre det ene av de tre árran.

Figur 17. På bildet til venstre sees en lagringsgrop med Rávdojohka i bakgrunnen. Personen helt til venstre i bildet sitter ved neste grop som er avbildet på bildet til høyre. I denne gropa ligger det en steinhelle og andre steiner med rette sider som trolig har vært et kammer i sentrum av gropa.

Lagringsgropene som er gravd ned i morenegrusen er nærmere beskrevet i kap. 4.1., men de fleste (7 stk) ble registrert langs elva. De var alle noe mindre enn den svært markerte gropa på østsiden av vannet, men likevel tydelige. Flere hadde store steinheller liggende på innsiden av vollen som trolig er rester etter et steinkammer som har stått i sentrum. I gropa på bildet til venstre kan man kjenne steinene som har dannet et kammer gjennom vegetasjonen i sentrum av gropa.

Rett sør av Ádojávri og parallelt med Rávdojohka strekker det seg en markert sidemorene bestående av stor grov ur. Turstien gjennom dalen, går langs kanten av ura. Ura er krevende å bevege seg i, men på en liten runde, i en flik av ura, ble det på kort tid dokumentert 6 lagringsgroper. Som beskrevet i kap. 4.1 representerer lagringsgropene en variasjon av størrelse og konstruksjoner. steg. Det er med sikkerhet langt flere lagringsgroper i denne moreneryggen enn det som er blitt dokumentert.

Figur 18. Lang sidemorene parallelt med Rávdojohka. Liten ryddet sirkel markert med rød pil.

Det ble ikke prioritert og detaljbefare hele sidemorenen, da man må arbeide svært sakte i slike områder. Det er tidkrevende å både heve blikket og se seg rundt samtidig som man må følge med hvor man setter ned foten i hvert eneste

Figur 19. Eksempel på lagringsgroper langs Rávdojohka

4.3 Julosvággi

På veg fra Rávdojohka mot Julosvággi passerer vi gjennom et flatt dalføre med store partier myr. Dalføret avgrenses av Jerta i nord og Støhkkeborri i sør. Midt i dalen ligger Beassetjávri. Området rundt vannet ble undersøkt uten at vi fant kulturminner. Særlig undersøkte vi området ved vannets sørende hvor det var tørre flater.

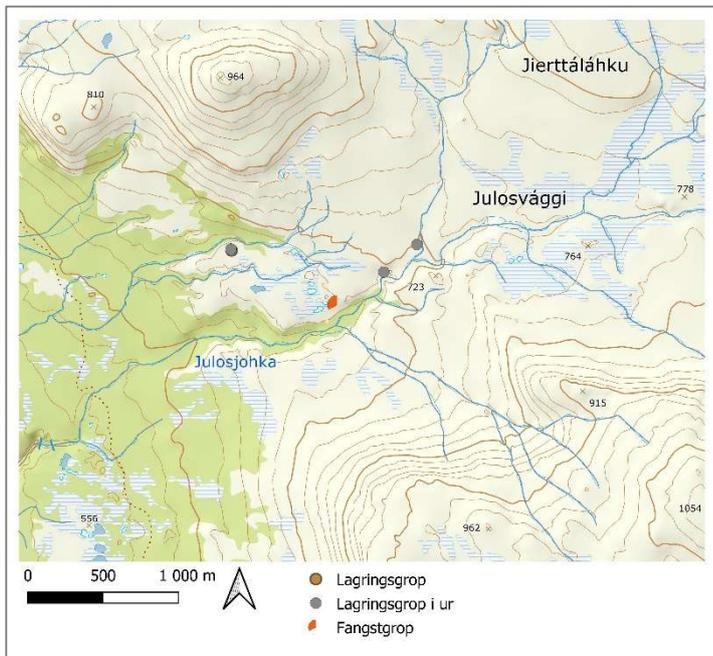

Figur 20. Beassetjávri med Jerta i bakgrunnen.

Dalen smalner av og blir brattere nedover mot Julosvággi. Det er mye morenegrus i dalen og stedvis har elva gravd seg langt ned slik at det er bratte sider med løsmasse på begge sider av elva (Se flyfote i figur 21).

Figur 21. Det er mye løsmasse/morenegrus i dalføret og elva har gravd seg langt ned mange steder.

Figur 22. Dokumenterte kulturminner langs nordsida av Julosjøhka

Det ble befart på tørre morenerygger langs nordsida av elva, men vi fant lite kulturminner nedover denne strekningen. Det ble dokumentert fire lagringsgroper i ur og en lagringsgrop gravd ned i morenegrus. I tillegg kontrollerte vi tre fangstgroper som var registrert fra før.

Det var tidvis tett tåke og svært dårlig sikt i Julosvággi, noe som vanskeliggjorde befarings i den nederste delen. Nedenfor skoggrensa blir området langs Julosjøhka svært bratt og potensialet for funn lite. Det ble derfor befart langs et slett parti med morenerygger i overkant av skoggrensa i nordvestlig retning. Befaringa ble avslutta ved foten av Litle Jerta, hvor også de siste dokumenterte kulturminnene ligger. Se kart figur 22.

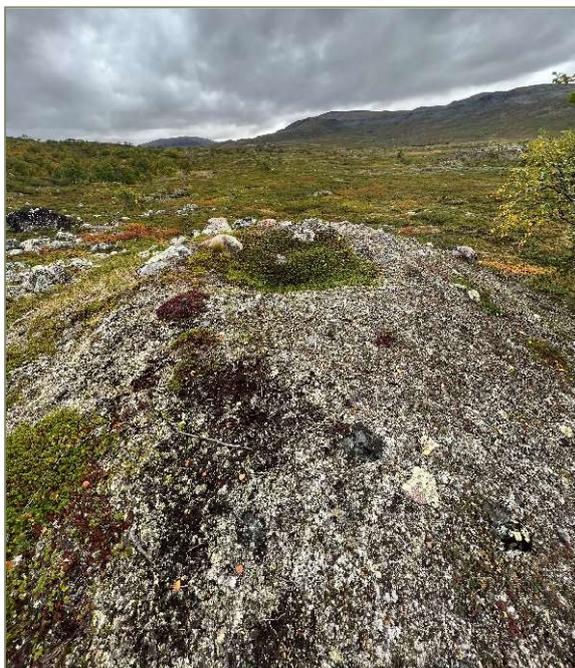
To av lagringsgropene i ur var runde nedgravinger ved foten av små felt med ur nederst i ei skråning tett på Julosjohka. På bildet til høyre er en av lagringsgropene. Med den oppkasta steinvollen rundt er gropa 8 m i diameter. I bakgrunnene sees Julosjohka.

Figur 23. Lagringsgrop i ur like ved Julosjohka.

På de slette moene nordvest for Julosjohka og oppå toppen av en liten sukkertopp bestående av morenegrus, er det gravd ned ei grop. Kant i kant og inntil foten av sukkertoppen er det anlagt to små lagringsgroper i ei lita ur. Oppå to større flyttblokker like ved er det også plassert hodestore stein, kanskje for å markere stedet slik at det skulle være lettere å gjenfinne.

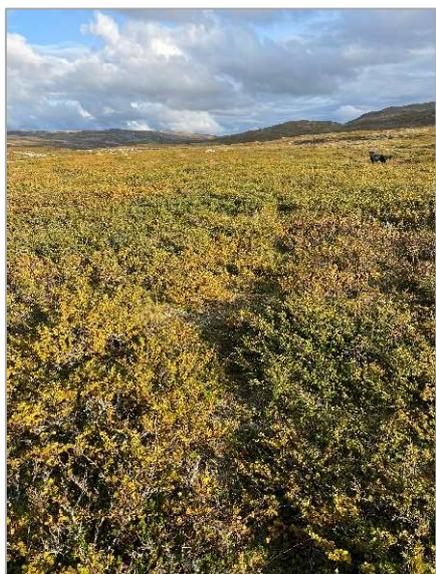
Figur 24. Bildet til venstre viser «sukkertoppen» med nedgravd grop i toppen og to lagringsgroper ved foten i forkant. Bildet til venstre viser de to flyttblokkene med en mindre stein plassert på toppen.

Figur 25. Til venstre den nedgravde gropa i toppen av "sukkertoppe". Over, to små runde lagringsgroper anlagt i ei naturlig lita ur ved foten av «sukkertoppen».

5 Avslutning

Området langs Rávdovassdraget har gjennom tidene vært viktig trekkvei både for vill- og tamrein med gode traseer videre både vestover ned mot Dividalen og videre nordover mot Gárasjávri, Čievččejávri og Devddesvuopmi. Kildene forteller at dalføret for reindrifsamene primært har vært viktig i forbindelse med vår- og høstflytting og hvor bostedene derfor har vært av mer kortvarig karakter. Kulturminnene som ble registrert bekrefter på mange måter dette. Det ble registrert jevnt med mindre ansamlinger teltboplasser og mange lå også enkeltvis.

En utfordring for kartlegging av samiske kulturminner i Dividalen Nasjonalpark generelt, er konsekvensene av et varmere og våtere klima. I dag er tilveksten av tett krattvegetasjon kommet langt flere steder, og gjør det tilnærmet umulig å finne de unnselige sporene etter store boplasser med teltbosetting. Dette gjelder også her, særlig i randsonene langs vann og elver.

Flaten på bildet til venstre ligger i tilknytning til to registrerte árran. Sannsynligheten for at det inni dette teppet av dvergbjørk finnes flere árran er svært stor.

Figur 26. Flatene langs vann og elver er i ferd med å bli overgrodd av dvergbjørk som på sikt vil skjule mange kulturminner som dermed blir vanskelig å finne.

Litteratur

- Barlindhaug Stine og Harald G. Johnsen 2021. Kulturminneregistrering i Dieváidvuovddi álbmotmeahcci - Øvre Dividalen nasjonalpark, Målselv kommune 2021. Befaringsrapport Sámediggi
- Barlindhaug Stine 2023. Kulturminneregistrering i Dieváidvuovddi álbmotmeahcci - Øvre Dividalen Nasjonalpark, Målselv kommune, 2022. Vuomajávri og Ánjavuopmi-Anjavassdalen. Befaringsrapport Sámediggi
- Blankholm, Hans Petter. upublisert rapport "Arkeologi i Rostadalen. Rekognoseringer i juli-august 2000". Topografisk arkiv Tromsø Museum
- Blankholm Hans Petter. 2011 Arkeologisk utgravingsrapport fra Rosta, Målselv kommune. Upublisert rapport. Topografisk arkiv Tromsø Museum.
- Kalstad, Johan Albert. 1973. Samene og Dividalen. Upubl. feltrapport. Topografisk arkiv Tromsø Museum
- Klaussen Monica. 2008, Strategisk villreinfangst i Troms. En analyse av fangstgropanlegg og deres beliggenhet, oppbygging og bruk. Masteroppgave i arkeologi, Universitetet i Tromsø.
- Manker Ernst 1953. The nomadism of the Swedish mountain lapps. The siidas and their migratory routes in 1945. Nordiska Museet: Acta Lapponica. VII. Stockholm
- Prestbakmo, Hans., 2002: Natur, tanker og mennesker i grenseland.
- Ruden, I. 1911. Fremstilling av en del av den skade som de svenske flyttlapper og ren har voldt paa skogen i Tromsø Amt. Grøndahl & søns boktrykkeri, Kristiania.
- Reindriftkonvensjonen av 1913 kart.
- Seitsonen, O.; Ikäheimo, J. 2021. Detecting Archaeological Features with Airborne Laser Scanning in the Alpine Tundra of Sápmi, Northern Finland. Remote Sens. 2021, 13, 1599. <https://doi.org/10.3390/rs13081599>
- Sommerseth, Ingrid. 2009. Villreinfangst og tamreindrift i indre Troms-belyst ved samiske boplasser mellom 650 og 1923. doktorgradsavhandling. Universitetet i Tromsø. Institutt for arkeologi og sosialantropologi.
- Takk til **Asgeir Svestad og Ingrid Sommerseth** ved Universitetet i Tromø - Norges Arktiske Universitet for opplysninger om tidligere funn og pågående forskning i området.